

Секція: регіональна економіка

Гоблик В. В.

д. е. н., доцент, заслужений економіст України

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО КЛАСТЕРА В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Впровадження кластерів, побудованих на регіональній спеціалізації є одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, потужним інструментом їхнього розвитку та активного запровадження іновацій.

Для забезпечення ефективного функціонування транскордонних кластерів у транскордонних регіонах, сформованих за участю прикордонних територій України та держав-членів ЄС, необхідно насамперед чітко визначити основну галузеву спрямованість їхньої діяльності з огляду на відповідність наявному природно-ресурсному, технологічному, фінансовому, трудовому та інтелектуальному потенціалу відповідних прикордонних територій і транскордонних регіонів загалом. В Карпатському регіоні існують необхідні передумови для започаткування деревообробного кластера, основним завданням якого має стати ефективне використання лісових ресурсів Карпат у межах передгірних і гірських територій українсько-румунського, українсько-угорського, українсько-словацького та українсько-польського транскордонних регіонів. Крім того, цей кластер може сприяти відновленню потенціалу деревообробної, целюлозно-паперової та меблевої промисловості прикордонних областей Західної України, а також залучення в їх розвиток інвестицій і сучасних технологій, орієнтованих на відновне лісокористування та сталий розвиток Карпатського регіону.

Ліси є джерелом сировини для різних галузей економіки, мають природоохоронне та соціальне значення, проте досі ця галузь не діє як єдиний комплекс. Унаслідок цього учасники, здавалося б, єдиного комплексу (лісівники та деревообробники, постачальники продукції для галузі та її виробники, наукові заклади, які готують відповідних фахівців) насправді працюють ізольовано, компоненти та зв'язки між сторонами неузгоджені. У результаті – лісогосподарська та деревообробна галузі розглядаються органами влади не з позиції єдиного комплексу, а розпорошено, і тому дуже поверхнево враховуються у процесі прийняття рішень [1].

. Останнім часом у Карпатському регіоні нашої держави активно обговорюються можливості формування потенційних лісових, деревообробних, меблевих та інших кластерів у кожній області. У лісовому секторі активно працюють кластери в таких країнах, як Фінляндія, Німеччина, Франція, Італія, Словенія, Росія, Угорщина. Найбільш ефективно працюють ті деревообробні кластери, які сконцентровані в межах одного регіону, що дозволяє максимально продуктивно використовувати наявний природно-ресурсний, виробничий і кадровий потенціал [2].

Відтак у транскордонних регіонах, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, доцільно формувати мережу деревообробних кластерів, об'єднаних спільними ресурсами та метою функціонування. Сприятливі умови для формування транскордонних деревообробних кластерів є в усіх інших областях нашої держави, що межують з ЄС. Більше того, органи регіональної влади і місцевого самоврядування цих областей здійснюють активну діяльність у напрямі популяризації кластерних ініціатив, зокрема в деревообробній галузі.

Все це дає підстави сподіватися на те, що вже найближчим часом в областях Карпатського регіону можна буде започаткувати роботу з

організаційного оформлення існуючих кластерних ініціатив, а також ініціювати на цій основі формування транскордонного деревообробного кластера (або низки кластерів у межах кожного з чотирьох транскордонних регіонів, сформованих за участю прикордонних областей України та суміжних із ними прикордонних адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав-членів ЄС).

Адже привабливість географічного розташування саме цього регіону, який межує з такими країнами, як Польща (Львівська та Волинська області), Словаччина, Угорщина, Румунія (Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області), підсилює конкурентні переваги підприємств регіону, зокрема сприяє налагодженню тісних торговельних взаємозв'язків із сусідніми країнами, цим самим відкриваючи нові горизонти експортних можливостей галузі. На території українсько-польського та українсько-румунського транскордонних регіонів розташовані потужні виробники меблів та виробів із дерева, які вносять істотний вклад у розвиток деревообробної галузі, маючи значну частку в насиченні вітчизняного ринку деревостружковими плитами. Таким чином, лісогосподарський кластер Карпатського регіону України може розташовуватися на території відразу чотирьох областей Західної України, виступаючи основою для формування кількох транскордонних кластерів у межах українсько-польського, українсько-словацького, українсько-угорського та українсько-румунського транскордонних регіонів. До його потенційних учасників слід віднести передусім лісгоспи, меблеві та целюлозно-паперові підприємства, навчально-освітні заклади, туристичні центри, енергетичні компанії тощо.

Узагальнення наявного досвіду кластерної інтеграції в розвинених країнах світу, дозволяє окреслити напрями підвищення конкурентноздатності потенційних учасників транскордонних лісогосподарських кластерів у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між

Україною та ЄС [3]:

- завдяки економічним ефектам: системності (зростання рівня виробництва, зниження питомих постійних витрат, зменшення питомих трансакційних витрат, поліпшення ринкової позиції, збільшення вартості компаній); реструктуризації (концентрація на ключових компетенціях, оптимізація аутсорсингу); диверсифікації (підвищення еластичності щодо ринкової кон'юнктури, послаблення впливу сезонності, стабілізація фінансового стану, зниження ризику); фіскального (податкові та митні пільги);

- завдяки соціально-економічним ефектам: підвищення рівня кваліфікації працівників; зростання заробітної плати; поліпшення умов праці; якісніше обслуговування; поліпшення якісних параметрів продукції, яка споживається на ринку;

- завдяки еколого-економічним ефектам, ґрунтованим на раціональнішому використанні природних ресурсів: зниження негативного впливу на навколишнє середовище (застосування безвідхідних технологій, використання енергозберігаючих технологій, упровадження міжнародних стандартів управління довкіллям – ISO 14001), поліпшення якості природних ресурсів (лісових, водних, земельних), зменшення наявних ризиків (паводків і затоплень, вітрових ерозій, несанкціонованої вирубки лісів тощо).

Дія вказаних ефектів (насамперед соціально-економічних й еколого-економічних) дає підстави для висновку про те, що функціонування транскордонного лісогосподарського кластера (або їх мережі) в західних областях України створюватиме сприятливі передумови для розвитку іншого транскордонного кластера, а саме – туристично-рекреаційного. Адже ведення екологічного господарювання в лісовому секторі Карпатського регіону, ґрунтоване на поліпшенні якості природних ресурсів у відповідних транскордонних регіонах, а також їх людського і

соціального капіталу, супроводжуватиметься нарощуванням потенціалу відпочинкової індустрії в передгірних і гірських районах українських, польських, словацьких, угорських і румунських Карпат. Це дасть всі підстави для спільного використання учасниками ринку туристичних послуг прикордонних регіонів цих країн наявного туристично-рекреаційного потенціалу з метою отримання синергетичних ефектів у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС. Саме це дасть змогу забезпечити максимально ефективне використання наявних природних, трудових і виробничих ресурсів у межах українсько-польського, українсько-словацького, українсько-угорського та українсько-румунського транскордонних регіонів на найближчу перспективу та в стратегічному вимірі.

Література

1. Карпатський регіон володіє найбагатшими в Україні лісовими ресурсами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://karpatnews.in.ua/news/546>.

2. Толчанова З. Кластерна політика як механізм удосконалення лісопромислового комплексу / З. Толчанова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vtneu/2010_4/4_2010/05Tol.pdf.

3. Похильченко О.А. Засади створення регіонального деревообробного кластера / О.А. Похильченко, Л.І. Сопільник, Р.Я. Заяць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Logistyka/2011_706/20.pdf.